

Vattenfall skadar miljö och samhällen även i Sverige

SUNDSVALL (ST) 2008-10-31 03:00

I dag inleds ett nationellt seminarium i Sollefteå om vattenkraftens miljöeffekter. Den samlade expertisen kommer att ge en tydlig bild: vattenkraftens miljöeffekter är oåterkalleliga och epoken av vattenkraftsutbyggnad bör för alltid vara över. Med anledning av det har en rad personer skrivit under en debattartikel om vattenkraft och klimatpåverkan.

Statliga Vattenfall har med rätta kritiserats för klimatvidriga satsningar på kolkraft som ödelägger värdefulla miljöer och byar på kontinenten. Vattenfall har nu även planer som allvarligt kan förstöra unik svensk natur. Bolaget skadar också lokalsamhällen genom att så split och förstöra sociala system.

Sverige och övriga EU har åtagit sig nya mål gällande ökad produktion från förnyelsebara energikällor för att minska koldioxidutsläppen. Det är bra. I Sverige ska bland annat ett elcertifikatsystem styra elmarknaden i önskad riktning. Detta finansieras av brukarna och utbetalas till producenterna för vissa förnybara energislag. Om kraftproducenterna inte levererar förnybar el motsvarande en särskild kvotplikt måste de betala för detta.

Incitamentet är gott men resultatet är förödande för den biologiska mångfalden i älvar och andra strömmande vattensystem och slår hårt mot utsatta orter.

I Vilhelmina hålls en kommunal folkomröstning den 16 november. Invånarna ska säga ja eller nej till en överledning av vatten från nedre delen av Vojmån till Stalons kraftverk. Detta Vattenfallsprojekt har mycket långtgående miljökonsekvenser. 80 procent av vattnet i Vojmån ska ledas bort i en 24 km lång tunnel genom Marsfjällets naturreservat och Natura 2000-område. För att vinna den lokala opinionen lovar Vattenfall kortsiktig ekonomisk kompensation som i proportion till bolagets vinster i projektet är smulor av kakan. Turbulensen i Vilhelmina runt denna fråga har orsakat svår splittring. Såren i samhället är djupa och de kommer att ta lång tid att läka.

Ett annat exempel är Näsåker i Sollefteå kommun där Vattenfall vid sex tillfällen sedan 2006 har kommit med olika förslag för att utvinna mer energi ur Nämforsens kraftverk, trots att bolaget fick ett klart nej från inte bara lokalsamhället utan också Västernorrlands länsstyrelse redan vid första tillfället. Projektet innebär bland annat bortmuddring av en av de sista kvarvarande strömsträckorna i Ångermanälven. Sträckan är en förutsättning för harrens och den rödlistade svenska flodkraftens överlevnad i området.

Det råder enighet om vikten av att producera mer förnybar energi. Vattenkraften är förnybar och har små utsläpp av växthusgaser i vårt land, men där slutar de positiva miljöegenskaperna. Vattenkraften förstör naturen oåterkalleligt, till skillnad mot exempelvis vindkraften. Det är oacceptabelt att möta klimatkrisen genom att i onödan förvärra krisen för utrotningshotade växter och djur i landet. Det tyder på bristande helhetstänkande.

Det förvånar oss inte att Vattenfall fortsätter förstöra miljö efter miljö. Men det förvånar att regering efter regering låter Vattenfall fortsätta. Vattenfalls planer strider mot riksdagens miljömål för vatten och biologisk mångfald. De är heller knappast förenliga med EU:s vattendirektiv, vars andemening är att inga vatten får försämrats ekologiskt.

Istället för att klappa Vattenfall på axeln borde regeringen satsa på naturturismen. Den betyder redan mycket och har en stor utvecklingspotential om förutsättningarna i form av exempelvis strömmande vatten med fungerande ekologi får behållas. I Jämtlands län visar beräkningar på en halv miljard i intäkter per år för turism kopplad till fiske. Sådan upplevelsebaserad konsumtion innebär ofta en god klimatanpassad tillväxt. I det perspektivet vore det kontraproduktivt att tillåta Vattenfall att fortsätta sin framfart, och förstöra unika ekosystemtjänster.

Det är väl belagt att vattenkraften förstör ekologiska system och förutsättningarna för lokala näringar som naturturism och sportfiske. Samhällsforskning och erfarenhet visar att små lokalsamhällen som är drabbade av negativa trender i form av utflyttning och hög arbetslöshet är känsliga. En positiv utveckling förutsätter lokal samverkan som bygger på tillit mellan de olika aktörer som verkar och bor på orten. Denna utveckling hämmas allvarligt när Vattenfall försöker locka den lokala opinionen med snäv och kortsiktig ekonomisk kompensation. Vattenfall hotar alltså inte bara ekosystem och lokala näringar utan också de grundvalar som lokalsamhällen måste byggas på för att kunna utvecklas och överleva.

De få strömmande vatten som finns kvar i Sverige har unika värden i ett europeiskt perspektiv. Älvarna behöver inte förstöras för att Sveriges och EU:s mål om förnybar energi och minskad klimatpåverkan ska klaras.

Med effektiviseringar och satsningar på ny el från biomassa och vindkraft kan målen nås och en stabil elförsörjning upprätthållas utan problem. Det lilla som finns kvar att nyttja till vattenkraft ger obetydliga bidrag i sammanhanget. Ytterligare vattenkraftsutbyggnad är omöjlig en del av lösningarna på framtidens energiförsörjning.

Det är dags att regering och riksdag sätter stopp för Vattenfalls nuvarande framfart, både i Tyskland och norra Sverige. Försöken till ny vattenkraftsexploatering måste få ett slut. Därför bör också elcertifikaten för såväl småskalig som storskalig vattenkraft fasas ut. Lokalsamhällen och natur har redan ansträngts till bristningsgränsen.

Mikael Karlsson

Ordförande Naturskyddsföreningen

Joel Norlin

Informationsansvarig Sveriges Sportfiske- och Fiskevårdsförbund

Christer Borg

Styrelseledamot Älvräddarnas Samorganisation

Ewa Larsson

Ordförande för Gröna kvinnor

Göran Bryntse

Ordförande Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen, Tekn. Dr

Christer Sanne

Samhällsforskare, docent

Anton Grenholm

Naturskyddsföreningen i Umeå

Ronny Thellbro

Kyrkoherde Stensele-Vilhelmina kyrkliga samfällighet

Gunnar Westrin

Författare/debattör

William Moberg-Faulds

Programledare TV4:s Jakt & Fiske

Martin Falklind

Chefredaktör Fiskejournalen